

Assalamualaikum Warahmattullahi Wabarakatuh,
Salam Malaysia Madani dan Salam Perak Sejahtera 2030.

Bismillahirrohmanirrahim

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,
Ahli-Ahli Yang Berhormat,
Anggota-anggota Pentadbiran Kerajaan Negeri,
Tuan-tuan dan puan-puan yang dihormati sekalian,

MUKADIMAH

1. Alhamdulillah, dimulai kalam dengan mengangkat setinggi-tinggi kesyukuran ke hadrat Allah SWT kerana berkat limpahan rahmat dan kasih sayang-Nya jua, kita dapat berkumpul pagi ini sempena pembentangan Belanjawan Perak 2025 – dokumen yang menghamparkan ikhtiar Kerajaan Negeri dalam memaknakan kehidupan rakyat.
2. Selawat dan salam buat junjungan besar Nabi Muhammad SAW, penghulu sekalian Nabi dan Rasul, yang menjadi rahmat buat sekalian umat. Semoga syafaat baginda sentiasa menyertai kita dalam setiap langkah, bagi mengumpul kearifan berbekalkan panduan sunnah dan ajarannya yang kekal relevan sepanjang zaman.

3. Pada hari yang penuh keberkatan ini, saya dengan hormat dan takzim merafak sembah dan setinggi-tinggi ucapan tahniah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Perak Darul Ridzuan, Sultan Nazrin Muizzuddin Shah Ibni Almarhum Sultan Azlan Muhibbuddin Shah Al-Maghfur-Lah, sempena sambutan Ulang Tahun Keputeraan baginda bagi tahun 2024. Dirgahayu Tuanku.
4. Didoakan semoga Duli Yang Maha Mulia Tuanku sentiasa beroleh keafiatan, dilimpahi kerahmatan dan keampunan Allah SWT serta dikurniakan segala kebaikan dan kesejahteraan untuk terus memayungi Negeri Perak Darul Ridzuan yang tercinta ini. Patik menjunjung setinggi-tinggi kasih tidak terperi atas segala nukilan pedoman oleh Duli Yang Maha Mulia Tuanku demi memastikan pentadbiran Negeri Perak terus diperkasa dalam memacu agenda Perak Sejahtera 2030.
5. Tinta ucapan Belanjawan Perak 2025 ini saya teruskan dengan memetik Firman Allah SWT di dalam Surah Al-Isra, ayat 26 hingga 27 yang bermaksud:

"Dan berikanlah haknya kepada kerabat dekat, orang miskin, dan orang yang dalam perjalanan (musafir), dan janganlah kamu membelanjakan hartamu secara boros. Sesungguhnya pemboros-pemboros itu adalah saudara-saudara syaitan, dan syaitan itu sangat kufur kepada Tuhannya."

6. Mudah-mudahan, peringatan Allah SWT ini menjadi panduan untuk kita sama-sama meneguhkan iktikad, dalam menjayakan Belanjawan Perak 2025. Supaya akhirnya, tanah bertuah Perak Darul Ridzuan ini terus beroleh kemakmuran, manakala rakyatnya yang berbilang kaum dapat merasai nikmat kesejahteraan.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

Seterusnya saya mohon izin untuk membawa usul seperti berikut:

Pertama:

7. Mengusulkan bahawa Rang Undang-Undang yang dinamakan “Suatu Enakmen Bagi Menggunakan Sejumlah **Wang Daripada Kumpulan Wang Disatukan Untuk Perkhidmatan Bagi Tahun 2025 dan Bagi Memperuntukkan Wang Itu Untuk Perkhidmatan Bagi Tahun Itu**” dibacakan bagi kali kedua.

Kedua:

8. Mengusulkan butir-butir dalam penyata yang dibentangkan sebagai **Kertas Dewan Bilangan 25 Palang 2024** adalah dengan ini diumumkan menjadi tujuan yang mana Akta Kumpulan Wang Pembangunan 1966 itu boleh digunakan. Bahawa perbelanjaan sejumlah wang **RM538.0 juta** yang ditunjukkan dalam penyata tersebut

adalah dengan ini diluluskan bagi tahun 2025. Seterusnya jumlah wang yang ditunjukkan berhadapan dengan tiap-tiap butir dalam penyata itu, adalah dengan ini diperuntukkan bagi maksud-maksud yang ditetapkan.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

SENARIO EKONOMI NEGERI

9. Di sebalik persekitaran ekonomi global yang tidak menentu, ditambah pula dengan perang geopolitik yang masih mencengkam pasaran komoditi sepanjang tahun 2023, Alhamdulillah, Perak masih mampu mengekalkan momentum pertumbuhan sebanyak 2.7 peratus dengan nilai Keluaran Dalam Negeri Kasar (KDNK) mencecah RM82.6 bilion.
10. **Sektor Perkhidmatan** merupakan penyumbang terbesar KDNK negeri dengan nilai RM52.3 bilion berbanding RM50.7 bilion pada tahun 2022 iaitu pertambahan RM1.6 bilion. Pertumbuhan sektor ini diterajui oleh subsektor perdagangan borong dan runcit, diikuti dengan subsektor penginapan, makanan dan minuman, utiliti, pengangkutan serta ICT.

11. **Sektor Pembuatan** pula tumbuh 2.2 peratus berbanding tahun 2022, didorong peningkatan produk bukan logam, logam asas dan produk logam yang direka serta minyak dan lemak (sayuran dan haiwan), prosesan makanan, minuman serta produk tembakau.
12. **Sektor Pertanian** yang berdepan penyusutan negatif 2.6 peratus pada 2022 mula menunjukkan pemulihan apabila tumbuh 1.9 peratus tahun 2023. Prestasi positif ini dipengaruhi oleh subsektor tanaman dan subsektor perikanan.
13. **Sektor Perlombongan dan Pengkuarian** turut mencatatkan pertumbuhan positif sebanyak 0.6 peratus iaitu dengan nilai RM486.8 juta berbanding RM449.4 juta pada tahun 2022.
14. Merujuk data pelaburan terkini yang diluluskan oleh Kementerian Pelaburan, Perdagangan dan Industri (MITI) serta Lembaga Pembangunan Pelaburan Malaysia (MIDA), jumlah pelaburan yang diluluskan di Negeri Perak bagi sektor pembuatan untuk setengah tahun pertama 2024 dari bulan Januari hingga Jun adalah RM601.49 juta, melibatkan 30 buah projek.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

PRESTASI BELANJAWAN NEGERI 2024

15. Jika kita menoleh sedikit ke belakang, kita pernah berdepan saat-saat yang begitu getir dan mencabar. Pada tahun 2020, kita bukan sahaja merekodkan angka negatif 2.4 peratus bagi pertumbuhan KDNK, malah kita pernah berada di ambang krisis dengan defisit mencecah RM78 juta.
16. Sebagai insan yang baru diberi amanah sebagai Menteri Besar ketika itu, saya melihat cabarannya begitu berat. Saya dan rakan-rakan pentadbiran membayangkan betapa masa depan negeri diselubungi kabus ketidakpastian. Pada suatu ketika, kita terpaksa merombak semula perbelanjaan bagi mengelakkan kita terjerumus dalam jurang defisit yang lebih besar.
17. Begitu berat cabaran yang dipikul, begitu jugalah kuatnya semangat yang ditunjukkan seluruh jentera pentadbiran untuk bangkit dan keluar daripada bayangan kemelesetan. Pelan Perak Sejahtera 2030 yang menghimpunkan idea dan aspirasi rakyat telah digerak dan dilaksanakan – sebagai pelita untuk membawa negeri keluar daripada suasana ekonomi yang kelam dan tidak menentu.

18. Alhamdulillah, berkat kerja keras seluruh jentera pentadbiran, Perak berjaya bangkit kembali ke landasan kemajuan. KDNK negeri merekodkan momentum pertumbuhan tiga tahun berturut-turut. Daripada defisit RM78 juta dan RM6.59 juta pada tahun 2020 dan 2021, kita kembali mencatat surplus untuk dua tahun berturut-turut iaitu RM29.6 juta pada tahun 2022 dan RM62.4 juta pada tahun 2023 – iaitu angka tertinggi pernah direkodkan dalam sejarah.
19. Penyata Kewangan Kerajaan Negeri tahun 2023 telah menunjukkan peningkatan prestasi kutipan hasil yang ketara iaitu RM1.2 bilion dengan peningkatan 10.97 peratus berbanding tahun 2022.
20. Dan Alhamdulillah, ekoran prestasi dan budaya perbelanjaan yang berhemah dan bertanggungjawab, kenyataan Laporan Ketua Audit Negara Bilangan 3 Tahun 2024 menyatakan bahawa **Kerajaan Negeri Perak merupakan antara LIMA negeri yang menerima Sijil Ketua Audit Negara Tanpa Teguran untuk Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2023.**
21. Untuk tahun 2024 pula, kita sekali lagi mencipta sejarah apabila seawal bulan Oktober, Perak sudah pun mencapai kutipan hasil mencecah RM1.0 bilion. Syukur Alhamdulillah, **sukacita saya mengumumkan pada 28 November 2024, Kerajaan Negeri telah berjaya merekodkan kutipan hasil dan terimaan pembangunan RM1.199 bilion.**

22. Syabas dan tahniah diucapkan kepada semua jabatan yang terlibat terutamanya Pejabat Kewangan Negeri atas kesungguhan dan kerja keras yang ditunjukkan.
23. Saya juga bersyukur, ikhtiar yang berterusan untuk pelaksanaan projek-projek infrastruktur rakyat juga mendapat kerjasama yang sangat baik daripada Kerajaan Persekutuan.
24. Sukacita saya memaklumkan, Kerajaan Persekutuan telah meluluskan sejumlah **500 projek kepada Negeri Perak di bawah *Rolling Plan* Kelima Rancangan Malaysia Kedua Belas**. Daripada jumlah ini, sebanyak enam daripada sepuluh projek berkeutamaan negeri yang diangkat telah diluluskan untuk dilaksanakan mulai tahun 2025. Projek yang terlibat adalah:
- (i) **RM1.7 billion** bagi Projek Penyaluran Air Dari Sungai Perak Untuk Bekalan Air Di Kawasan Utara Negeri Perak;
 - (ii) **RM253.4 juta** bagi Rancangan Tebatan Banjir (RTB) Sungai Samagagah, Daerah Kerian;
 - (iii) **RM108.0 juta** bagi RTB Sungai Kinta Fasa 2, Daerah Kinta/ Kampar;
 - (iv) **RM52.9 juta** bagi Pembinaan Baharu Klinik Kesihatan (Jenis 2) Dengan Kuarters, Chemor;

- (v) **RM100.0 juta** bagi Pembinaan Baharu Sekolah Menengah Kebangsaan Meru Raya, Ipoh Yang Mengandungi 42 Bilik Darjah Dan Kemudahan-Kemudahan Lain; dan
 - (vi) **RM92.0 juta** bagi Pembinaan Baharu Sekolah Menengah Kebangsaan Bandar Seri Botani, Ipoh Yang Mengandungi 36 Bilik Darjah Dan Kemudahan-Kemudahan Lain.
25. Selain daripada enam projek tersebut, projek-projek lain yang diluluskan di bawah *Rolling Plan* Kelima Rancangan Malaysia Kedua Belas juga dijangka mampu meningkatkan aspek ketersambungan antara wilayah serta memacu aktiviti sosioekonomi rakyat Negeri Perak. Antaranya:
- (i) **RM145.0 juta** bagi Pembinaan Baharu Sekolah Menengah Kebangsaan Agama Bagan Datuk Yang Mengandungi 25 Bilik Darjah, Asrama Lelaki Dan Perempuan Serta Kemudahan-Kemudahan Lain;
 - (ii) **RM100.0 juta** bagi Menaiktaraf Lebuhraya Tanjung Malim – Lumut (Fasa 1) Dari Jalan Tol Tanjung Malim Ke Politeknik Sultan Azlan Shah (FT001), Dari Seksyen 466.8 Hingga Seksyen 483;
 - (iii) **RM60.0 juta** bagi Membina Persimpangan Baharu Lebuhraya Utara Selatan (PLUS) Di KM178.3, Daerah Kerian;

- (iv) **RM33.0 juta** bagi Projek Naiktaraf Infrastruktur Tersier Serta Kerja-Kerja Berkaitan Di Kompartmen C, Rancangan Pengairan Kerian Dan Program Pengurusan Mengatasi Masalah Tanah Jerlus Jelapang Padi Di Kawasan Kerian Laut;
- (v) **RM2.5 juta** bagi Projek Pembangunan Kerang (Kebun Kerang) Di Daerah Kerian Dan Larut Matang (Fasa 1 Dan 2); dan
- (vi) **RM2.0 juta** bagi Program Pembangunan Ladang Asnaf.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

BELANJAWAN NEGERI PERAK 2025

TEMA DAN FOKUS BELANJAWAN TAHUN 2025

- 26. Penyediaan Belanjawan Negeri Perak Tahun 2025 meneruskan kesinambungan selaras dengan pelaksanaan Pelan Perak Sejahtera 2030 untuk membangun dan memakmurkan Negeri serta mensejahterakan rakyat Perak.
- 27. Seperti yang saya sebutkan sebelum ini, usaha merangka dan melaksanakan belanjawan negeri pada tahun ini akan dipandu oleh LIMA elemen Visi Baru Perak yang diilhamkan oleh Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Perak, Sultan Nazrin Muizzuddin Shah Ibni Almarhum Sultan Azlan

Muhibbuddin Shah Al-Maghfur-Lah dalam buku nukilan baginda bertajuk *Globalization: Perak's Rise, Relative Decline, and Regeneration*.

28. Lima elemen ke arah Visi Baru Perak yang disarankan Duli Yang Maha Mulia Tuanku ialah:

(i) Memastikan institusi yang cekap dan telus;

(ii) Membina semula modal insan dan meningkatkan kebolehpasaran;

(iii) Melabur dalam pintu masuk global;

(iv) Memanfaat dan meningkatkan aset semula jadi dan sejarah Perak yang menakjubkan; dan

(v) Memperluaskan kuasa dalam pengumpulan hasil dan pembuatan keputusan.

29. Justeru, bagi merealisasikan usaha tersebut, pelaksanaan Belanjawan Negeri Tahun 2025 telah dirangka berdasarkan unjuran **Hasil dan Terimaan Pembangunan** yang hampir mencecah **RM1.438 bilion**.

30. Jumlah ini terdiri daripada Hasil Cukai RM672.0 juta, Hasil Bukan Cukai RM514.0 juta, Terimaan Bukan Hasil RM214.0 juta dan Terimaan Pembangunan RM38.0 juta. *Trend* kutipan hasil dijangka akan terus meningkat selaras

dengan pertumbuhan positif sektor ekonomi yang menyumbang kepada kutipan hasil Negeri termasuk janaan royalti dari Industri Perlombongan Unsur Nadir Bumi Bukan Radioaktif (NR-REE) serta pelaksanaan projek-projek yang berpotensi besar meliputi Taman Perindustrian Hijau Bersepadu Kerian (KIGIP) dan Lembah Teknologi Tinggi Automotif (AHTV).

31. Jumlah keseluruhan perbelanjaan bagi tahun 2025 dianggarkan **RM1.52 bilion – yakni belanjawan tertinggi dalam sejarah negeri**. Ia meliputi **belanja bagi Maksud Mengurus RM981.80 juta** dan **belanja bagi Maksud Pembangunan RM538.0 juta**.
32. Belanja bagi Maksud Mengurus yang terdiri daripada Emolumen RM472.73 juta, Perkhidmatan dan Bekalan RM350.10 juta, Pembelian Aset RM16.35 juta, Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap RM136.42 juta serta Lain-lain Perbelanjaan RM6.20 juta.
33. Peningkatan belanja bagi Maksud Mengurus tahun 2025 telah mengambilkira kenaikan gaji penjawat awam di bawah Pentadbiran Kerajaan Negeri yang memilih Sistem Saraan Perkhidmatan Awam (SSPA) dan pelarasan pencen Ahli Dewan Negeri.

34. **Belanja bagi Maksud Pembangunan** Tahun 2025 ditokok dalam jumlah yang besar iaitu RM47.0 juta (9.6%) berbanding Belanjawan Tahun 2024.
35. Peningkatan ini bagi memenuhi keperluan pembangunan dan kebajikan demi manfaat rakyat disokong pula oleh kedudukan kewangan Kerajaan Negeri yang semakin mengukuh dan stabil. **Belanja bagi Maksud Pembangunan RM538.0 juta** merupakan jumlah tertinggi yang pernah Kerajaan Negeri peruntukkan. Peningkatan ini adalah untuk membolehkan pertumbuhan ekonomi Negeri terus berdaya saing dan pembangunan terus terlaksana selari dengan Pelan Perak Sejahtera 2030.
36. Daripada unjuran Hasil dan Perbelanjaan tersebut, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2025 diunjurkan pada kadar **defisit RM81.8 juta**.
37. Bagi mengekalkan momentum ke arah merealisasikan Pelan Perak Sejahtera 2030, “**Perak Makmur, Rakyat Sejahtera**” diteruskan sebagai tema dalam belanjawan negeri tahun hadapan. Tema ini diterjemahkan berteraskan **LIMA fokus utama** iaitu:

Pertama : Kesejahteraan Rakyat;

Kedua : Tadbir Urus Projek Berkepentingan Negeri;

Ketiga : Pembangunan Modal Insan dan Belia;

Keempat : Kelestarian Alam Sekitar; dan

Kelima : Keterjaminan Bekalan Makanan.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

FOKUS 1: KESEJAHTERAAN RAKYAT

38. Saya dan rakan-rakan dalam kerajaan sentiasa berpegang kepada prinsip yang jelas. Bahawa setiap langkah yang diambil, setiap dasar yang dirangka dan setiap keputusan yang dibuat adalah untuk memastikan kehidupan rakyat menjadi lebih baik, walaupun kami sedar jalan ke arah itu ada kalanya penuh dengan ranjau.
39. Atas kesedaran itu, kami tidak pernah jemu berada di lapangan. Kami berdamping dengan segenap lapisan rakyat dalam program Hari Bertemu Pelanggan yang diadakan di seluruh daerah. Kami memilih untuk tidak hanya mendengar dari kejauhan tetapi hadir di tengah-tengah masyarakat, melihat dan merasai sendiri realiti kehidupan mereka.
40. Bersandarkan kepada keazaman itu, Kerajaan Negeri menyediakan peruntukan **RM628.65 juta** – iaitu hampir separuh daripada keseluruhan belanjawan negeri tahun hadapan – untuk dibelanjakan bagi meningkatkan kesejahteraan rakyat.

41. Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) sebagai antara jentera paling hadapan dalam pelaksanaan program kesejahteraan rakyat, diperuntukkan RM45.94 juta bagi tujuan mengurus – peningkatan RM3.14 juta berbanding tahun ini. Sebahagian besar peruntukan ini dibelanja bagi tujuan Bantuan Am berjumlah RM31.0 juta.
42. Memahami kekangan kos sara hidup yang kian menghimpit kehidupan golongan marhaen, sukacita saya mengumumkan, kadar bantuan am yang telah pun dinaikkan RM100 pada tahun 2024, akan ditambah RM100 lagi tahun hadapan – menjadikan bantuan kepada 6,100 penerima akan meningkat menjadi RM500 sebulan berkuatkuasa Januari 2025.
43. Kerajaan Negeri juga menyediakan peruntukan mencecah RM30.22 juta untuk melaksanakan EMPAT program kesejahteraan yang sangat akrab dengan kehidupan rakyat marhaen. Empat program itu ialah:
- (i) Kad Perak Sejahtera **RM24.0 juta**;
 - (ii) Program Bantuan Kotak Makanan **RM5.0 juta**;
 - (iii) Kedai Bergerak Negeri Perak **RM0.82 juta**; dan
 - (iv) Jualan Rahmah **RM0.4 juta**.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

44. Ketika turun berdampingan dengan rakyat di lapangan, satu hakikat yang sering meruntun emosi ialah masih ada keluarga yang bergelut untuk memiliki tempat yang dipanggil 'rumah'. Realitinya, rumah bukan sekadar tempat berteduh, tetapi asas kepada kesejahteraan sesebuah keluarga.
45. Ada pula keluarga yang terpaksa berteduh di bawah bumbung yang hampir roboh dengan dinding berlubang dan lantai digenangi air. Rata-rata keluarga ini mengadu tidak mampu atau gagal mendapatkan pinjaman untuk membaiki rumah mereka yang usang.
46. Kisah-kisah ini meruntun sanubari lantas menguatkan tekad Kerajaan Negeri untuk terus berikhtiar memastikan setiap rakyat atau keluarga mempunyai tempat tinggal yang baik, selesa dan selamat untuk didiami. Untuk itu, Kerajaan Negeri menyediakan perbelanjaan khusus bagi tujuan berikut:
 - (i) RM2.7 juta di bawah Akaun Amanah Ladang Masyarakat Kledang Mas bagi meneruskan **Program Sayangi Rumahku**;
 - (ii) **RM5.0 juta** bagi pelaksanaan program **Pinjaman Rumah Perakku Prihatin**;

- (iii) **RM3.0 juta** pula disediakan kepada **Lembaga Perumahan Dan Hartanah Perak (LPHP)** meliputi RM2.0 juta untuk penyelenggaraan Program Perumahan Rakyat (PPR) dan Rancangan Perumahan Awam (RPA); dan
- (iv) Berita gembira kepada 310 penduduk Rumah Pangsa Taman Bersatu Kampung Boyan, Daerah Larut, Matang dan Selama berkaitan isu pemilikan rumah yang telah berlanjutan selama 30 tahun. Sukacita saya mengumumkan Kerajaan Negeri memperuntukkan RM1.0 juta kepada LPHP bagi penyelesaian isu hakmilik strata rumah pangsa tersebut.
47. Sebagai inisiatif sokongan, satu lagi skim pinjaman baik pulih rumah tanpa faedah akan dilaksanakan tahun hadapan, khusus bagi membantu keluarga berpendapatan rendah. Inisiatif ini akan dilaksanakan oleh Yayasan Bina Upaya Darul Ridzuan (YBUDR) melalui dana pusingan bernilai RM3.0 juta yang telah diamanahkan oleh Kerajaan Negeri.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

48. Sejak diperkenalkan, **Program Bas Perak Sejahtera** bukan sekadar menyediakan perkhidmatan pengangkutan, tetapi juga membuka pintu kepada kehidupan yang lebih baik – untuk rakyat keluar mencari rezeki, atau membawa

anak mendapatkan rawatan, atau untuk putera puteri mereka ke sekolah mengejar impian hidup.

49. Kerajaan Negeri mendengar pelbagai saranan dan cadangan supaya program murni ini diperluaskan. Untuk itu, sukacita saya mengumumkan penambahan RM1.6 juta lagi, menjadikan **RM3.6 juta** diperuntukkan bagi pelaksanaan Program Bas Perak Sejahtera pada tahun 2025.
50. Selain meneruskan laluan bagi Daerah Manjung, Larut, Matang dan Selama, Kuala Kangsar serta Batang Padang, Kerajaan Negeri akan menambah laluan baharu di kawasan sedia ada selain memperluaskan perkhidmatan ke Daerah Muallim mulai tahun hadapan.
51. Kehidupan rakyat di kawasan pinggir dan luar bandar juga tidak sesekali dilupakan. Ke arah memperkasa pembangunan dan meningkatkan kualiti hidup penduduk di luar bandar, Kerajaan Negeri menyediakan peruntukan seperti berikut:
 - (i) **RM5.9 juta** diperuntukkan bagi **Pelbagai Program dan Projek Luar Bandar;**
 - (ii) **RM4.1 juta** untuk pelaksanaan **Pelbagai Program serta Aktiviti** melibatkan 828 Kampung Tradisional manakala RM3.7 juta bagi pembayaran elaun pengerusi Kampung Tradisional, Kampung Baru Cina dan Kampung India;
DAN

(iii) **RM1.0 juta** bagi **Aktiviti Pembangunan Komuniti Orang Asli** yang diselaraskan oleh Jabatan Kemajuan Orang Asli.

52. Peranan yang dimainkan oleh **Pertubuhan Bukan Kerajaan (NGO)** dalam pelaksanaan aktiviti sosial masyarakat bagi menyokong pelaksanaan pelbagai inisiatif sosial dan kemanusiaan juga akan diteruskan. Peruntukan **RM1.6 juta** disediakan bagi program berikut:

(i) **RM1.0 juta** untuk program dan aktiviti **NGO**;

(ii) **RM0.2 juta** untuk pengurusan dan operasi **Kompleks PENGASIH Amanjaya, Gopeng**;

(iii) **RM0.2 juta** untuk Program Membasmi Penyalahgunaan Dadah kepada **Persatuan Mencegah Dadah Malaysia (PEMADAM)**; dan

(iv) **RM0.2 juta** untuk Program Menangani Penyalahgunaan Dadah di bawah **Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK)**.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

53. Setiap kali musim tengkujuh tiba, hati kita tidak pernah tenang. Ada sahaja kisah duka rakyat yang terpaksa berpindah ke Pusat Penempatan Sementara kerana rumah dinaiki air. Kerugian dan kerosakan harta pula ditanggung saban tahun, susulan kejadian banjir yang seolah-olah tiada berpenghujung.
54. Bagi memastikan kesejahteraan rakyat di kawasan yang terlibat diberi perhatian yang sewajarnya, Jabatan Pengairan dan Saliran (JPS) yang bertanggungjawab dalam pengurusan infrastruktur pengairan dan saliran akan menerima peningkatan peruntukan RM7.2 juta pada tahun hadapan. Ini menjadikan jumlah Belanja Mengurus tahun 2025 berjumlah RM111.5 juta.
55. Peruntukan besar ini melibatkan agihan kepada perincian berikut:
 - (i) Penyelenggaraan Pengurusan Rancangan Pengairan RM10.2 juta;
 - (ii) Penyelenggaraan Pengurusan Sungai RM11.0 juta;
 - (iii) Penyelenggaraan Skim Saliran Pertanian RM9.0 juta;
 - (iv) Mekanikal dan Elektrikal RM3.5 juta; DAN

- (v) Penyelenggaraan Pengurusan Kemudahan Hidrologi RM0.9 juta.
56. Manakala bagi **Belanja Pembangunan** pula, **RM14.0 juta** disediakan kepada JPS bagi pelaksanaan projek-projek berikut:
- (i) Pelbagai Projek RTB RM6.0 juta;
 - (ii) Pengurusan Sungai dan Pantai RM4.0 juta;
 - (iii) Saliran Pertanian RM3.0 juta;
 - (iv) Bangunan dan Infrastruktur RM0.2 juta; dan
 - (v) RM0.8 juta pula diperuntukkan di bawah *Ecological Fiscal Transfer for Biodiversity Conservation (EFT)*.
57. Kerajaan Negeri turut menzahirkan ucapan terima kasih kepada Kerajaan Persekutuan melalui Kementerian Peralihan Tenaga dan Transformasi Air (PETRA) yang komited untuk mengatasi masalah banjir dan hakisan melalui projek di bawah *Rolling Plan Kelima, Rancangan Malaysia Kedua Belas*.
58. Selain daripada RTB Sungai Samagagah, Daerah Kerian yang bernilai RM253.34 juta, Perak juga diberi peruntukan bagi melaksanakan projek-projek seperti berikut:

- (i) RM195.0 juta bagi RTB Kampung Gajah;
 - (ii) RM108.0 juta bagi RTB Sungai Kinta Fasa 2;
 - (iii) RM87.6 juta bagi RTB Bagan Datuk;
 - (iv) RM74.0 juta bagi RTB Gerik;
 - (v) RM36.8 juta bagi RTB Beruas; dan
 - (vi) RM7.0 juta bagi RTB Bernam.
59. Tinggi harapan saya supaya dengan peruntukan besar hasil gabungan dana Kerajaan Negeri dan Persekutuan ini akan membolehkan JPS merancang secara strategik dan teratur supaya masalah banjir besar yang sering menghambat kehidupan rakyat dapat ditangani sebaik-baiknya.
60. Sebagai persediaan melaksanakan langkah-langkah mitigasi, sejumlah **RM10.36 juta** diperuntukkan untuk **Pelbagai Program/ Projek** di bawah Pejabat Kewangan Negeri yang akan digunakan bagi menampung perbelanjaan sekiranya berlaku kecemasan atau bencana.
61. Kerajaan Negeri juga terpanggil untuk menangani isu penyelenggaraan infrastruktur jalan yang sering disuarakan oleh rakyat. Saban hari kita mendengar keluhan mengenai jalan-jalan yang berlubang, yang bukan sahaja menyukarkan

pergerakan harian tetapi juga mengundang bahaya kepada pengguna.

62. Kerajaan Negeri dijangka menerima pemberian Kumpulan Wang Amanah Penyenggaraan Jalan Negeri (MARRIS) sebanyak RM612.0 juta untuk menyenggara jalan-jalan yang berdaftar bagi tahun 2025 dengan peningkatan RM12.0 juta berbanding tahun 2024.
63. Tambahan daripada itu, Jabatan Kerja Raya (JKR) selaku jabatan teknikal utama akan menerima peruntukan RM199.9 juta pada tahun hadapan – iaitu peningkatan RM11.8 juta berbanding tahun lalu. Peruntukan ini meliputi RM96.9 juta di bawah Belanja Mengurus dan **RM103.0 juta** bagi tujuan pembangunan.
64. Daripada jumlah peruntukan pembangunan tersebut, RM40.0 juta diagihkan untuk pelaksanaan pelbagai Projek Jalan dan Jambatan serta RM63.0 juta pula untuk pelbagai Projek Bangunan.
65. Mewakili Kerajaan Negeri, saya turut merakamkan penghargaan kepada Kerajaan Persekutuan melalui Kementerian Kerja Raya yang meluluskan pelaksanaan pelbagai projek infrastruktur di Negeri Perak melalui projek di bawah *Rolling Plan* Kelima, Rancangan Malaysia Kedua Belas. Antaranya:

- (i) RM100.0 juta bagi Menaiktaraf Lebuhraya Timur – Barat, Gerik;
- (ii) RM706.5 juta bagi Menaiktaraf Jalan Persekutuan 5 Teluk Intan – Kampung Lekir;
- (iii) RM276.2 juta bagi Membina Jalan Sambungan Dari Lebuhraya PLUS Ke Persimpangan Lebuhraya Ipoh – Lumut; dan
- (iv) RM143.0 juta bagi Menaiktaraf Laluan FT60 Dari Damar Laut Ke Changkat Jering.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

- 66. Bagi menjamin kesejahteraan hidup rakyat, pembangunan fizikal perlu digerakkan seiring dengan pembangunan kerohanian. Kerohanian adalah akar yang menyuburkan kehidupan. Ia adalah pedoman yang membimbing manusia untuk memilih jalan yang benar – mengimbangi antara keperluan duniawi dan tuntutan ukhrawi.
- 67. Dalam konteks ini, Kerajaan Negeri tidak pernah mengendurkan walau seinci komitmen dalam melunaskan tanggungjawab memelihara dan menyuburkan kemuliaan syiar Islam sebagai agama rasmi di negara ini.

68. Sejak diberi amanah sebagai Menteri Besar, saya bersama rakan-rakan jentera pentadbiran sentiasa memastikan komitmen jitu tersebut diterjemahkan di dalam setiap belanjawan negeri yang dibentangkan setiap tahun.
69. Bagi Belanjawan Perak 2025, Jabatan Agama Islam Negeri Perak diberikan peruntukan keseluruhan berjumlah RM111.9 juta – iaitu peningkatan mencecah RM9.3 juta berbanding tahun 2024. Peruntukan ini meliputi:
- (i) RM105.0 juta di bawah maksud mengurus bagi tujuan operasi jabatan, Institut Tadbiran Islam Perak, pengurusan masjid, Sekolah-Sekolah Menengah Tahfiz Darul Ridzuan serta Sekolah-Sekolah Menengah Agama Negeri;
 - (ii) Manakala bagi tujuan pembangunan, **RM6.9 juta** disediakan untuk penyelenggaraan enam buah masjid utama Negeri, menaiktaraf Sekolah-Sekolah Menengah Agama Negeri dan Sekolah Menengah Tahfiz Darul Ridzuan serta menaiktaraf Pejabat-Pejabat Agama Daerah.
70. Peranan Jabatan Kehakiman Syariah sebagai penegak hukum dan pemelihara institusi keluarga terus diperkasa dengan peruntukan RM17.4 juta – peningkatan RM1.0 juta berbanding tahun 2024. Peruntukan ini meliputi RM16.1 juta

diperuntukkan di bawah Maksud Mengurus manakala **RM1.3 juta** diperuntukkan di bawah Maksud Pembangunan.

71. RM2.35 juta pula diperuntukkan di bawah maksud Mengurus kepada Jabatan Pendakwaan Syariah Negeri Perak manakala Jabatan Mufti Negeri Perak diperuntukkan RM4.5 juta bagi melaksanakan peranan dan fungsi penting dalam pelbagai program dan inisiatif menjaga keutuhan agama Islam.
72. Sebagai komitmen berterusan dalam menjunjung kemuliaan Islam sebagai agama rasmi serta memperkasa institusi ke arah pemantapan pembangunan ummah, Kerajaan Negeri meneruskan peruntukan **RM15.0 juta** bagi tujuan **Baik Pulih dan Bina Baharu Masjid serta Surau** manakala **RM5.0 juta** pula bagi **Program Menaiktaraf Institusi Pendidikan Islam**.
73. Kelangsungan pelbagai program pemeraksanaan agama Islam serta penambahan peruntukan kepada jabatan-jabatan serta pihak berkuasa agama Islam seperti yang saya gariskan tadi jelas mencerminkan komitmen jitu Kerajaan Negeri dalam memartabatkan kesyumulan Islam.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

74. Kerajaan Negeri Perak sentiasa percaya bahawa keharmonian masyarakat adalah asas kepada kesejahteraan negeri. Dalam usaha membangun dan memakmurkan negeri ini, Kerajaan Negeri tidak pernah melupakan tanggungjawab

untuk menjaga hal ehwal masyarakat bukan Islam. Setiap individu, tanpa mengira latar belakang agama, adalah sebahagian daripada rakyat Negeri Perak yang mahu menikmati keamanan dan kesejahteraan.

75. Untuk itu, RM12.0 juta disediakan bagi tujuan Hal Ehwal Bukan Islam (HEBI) bagi tahun 2025. **RM6.0 juta** disediakan untuk **HEBI Kaum Cina dan Kampung Baru Cina** manakala **RM6.0 juta** lagi disediakan untuk **HEBI Kaum India dan Kampung India serta Lain-Lain Kaum**.
76. Di samping itu juga, bagi menyemarakkan semangat perpaduan dalam kalangan rakyat berbilang kaum, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM0.2 juta** bagi pelaksanaan **Pelbagai Program Integrasi Nasional**.
77. Bagi meneruskan usaha memupuk gaya hidup sihat seperti yang turut digariskan dalam Pelan Perak Sejahtera 2030, Kerajaan Negeri menyediakan **RM0.5 juta** iaitu pertambahan RM0.3 juta bagi **Pelbagai Program Kesihatan**.
78. Kerajaan Negeri juga akan meneruskan Program *Perak Children Community Feeding* kelolaan **Jabatan Kesihatan Negeri** dengan peruntukan **RM0.5 juta**.

79. Menyentuh mengenai aspek kesihatan, sukacita saya mengambil kesempatan ini untuk memaklumkan khabar gembira, khususnya kepada penduduk di sekitar Perak Tengah dan Manjung yang menanti-nantikan siapnya dua projek berikut:
- (i) Hospital Baharu Seri Iskandar, Daerah Perak Tengah dengan kos keseluruhan RM145.7 juta telah siap bulan lalu dan dijangka akan beroperasi sepenuhnya Disember ini; dan
 - (ii) Pembinaan Blok Tambahan Hospital Seri Manjung dengan kos keseluruhan RM66.3 juta juga telah berjaya disiapkan pada 27 Ogos lalu.
80. Saya bagi pihak Kerajaan Negeri dan rakyat Perak amat berterima kasih kepada Kerajaan Persekutuan terutamanya Kementerian Kerja Raya dan Kementerian Kesihatan kerana berjaya menyiapkan projek-projek berkenaan mengikut tempoh masa yang ditetapkan.
81. Dalam memastikan kesejahteraan dan kebajikan wanita, warga emas, kanak-kanak dan masyarakat terus terpelihara, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM9.9 juta** untuk pelbagai program bantuan seperti berikut:

- (i) **RM3.3 juta** kepada **Sekretariat Pembangunan Wanita dan Masyarakat Perak (Wanita Perak)** iaitu peningkatan RM1.3 juta berbanding tahun 2024;
- (ii) **RM1.0 juta** di bawah **Program Pendayaupayaan Wanita dan Kebajikan Masyarakat**;
- (iii) **RM0.4 juta** untuk **Program Pembangunan dan Kebajikan Kanak-kanak dan Anak Yatim** yang berdaftar di bawah JKM;
- (iv) **RM0.4 juta** bagi tujuan **Projek Menaiktaraf Rumah Kebajikan Kanak-kanak dan Anak Yatim**;
- (v) **RM0.2 juta** untuk **Program Pembangunan Warga Emas dan Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE)**. Ini merupakan inisiatif Kerajaan Negeri untuk memperkukuhkan sistem penjagaan dan sokongan warga emas;
- (vi) **RM0.6 juta** bagi pelaksanaan program *One Stop Centre* Sejahtera Sosial; dan
- (vii) **RM4.0 juta** diperuntukkan untuk meneruskan bantuan di bawah **Program Tabarru' Khairat Kematian**.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

82. Kerajaan Negeri amat bangga melihat semakin ramai usahawan Perak melakar kejayaan. Bukan sahaja dari angka keuntungan, tetapi kemampuan mereka melebarkan sayap produk ke serata dunia. Kisah-kisah inspirasi kejayaan mereka menghiasi kaca televisyen dan juga dada-dada akhbar.
83. Bagi meneruskan komitmen dalam aspek Pembangunan Usahawan, Kerajaan Negeri memperuntukkan:
- (i) **RM3.0 juta** kepada **Sekretariat Usahawan Perak (STeP)** iaitu peningkatan RM1.7 juta berbanding tahun 2024;
 - (ii) **RM1.0 juta** untuk **Pembangunan Usahawan dan Koperasi**; dan
 - (iii) RM2.0 juta di bawah Program Bantuan Pinjaman Tabung Usahawan melalui dana pusingan yang diamanahkan oleh Kerajaan Negeri kepada Yayasan Perak.
84. Sebagai pelengkap kepada fokus kesejahteraan rakyat, Kerajaan Negeri juga menyediakan peruntukan **RM5.58 juta** bagi pelaksanaan pelbagai aktiviti dan pemantauan di bawah **Program Perak Sejahtera 2030** melibatkan pelbagai jabatan dan agensi negeri.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

FOKUS 2: TADBIR URUS PROJEK BERKEPENTINGAN NEGERI

85. Mengambil teladan daripada pedoman Duli Yang Maha Mulia Tuanku, Kerajaan Negeri bertekad untuk mewujudkan lebih banyak inisiatif khusus melalui penggemblengan jabatan dan agensi untuk memacu ekonomi domestik secara lebih menyeluruh, mapan dan bertanggungjawab.
86. Bagi tujuan tersebut, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM398.99 juta** bagi tujuan **Tadbir Urus Projek Berkepentingan Negeri**.
87. Dalam usaha memperkukuhkan hubungan antara rakyat dengan institusi Pentadbiran Daerah, Kerajaan Negeri menyediakan peruntukan RM135.4 juta di bawah Maksud Mengurus kepada Pejabat-Pejabat Daerah dan Tanah (PDT) serta RM22.56 juta kepada Pejabat Pengarah Tanah dan Galian Negeri (PTG).
88. Bagi menyediakan persekitaran kerja lebih kondusif di samping meningkatkan kecekapan pentadbiran daerah dan tanah serta sebagai penyuntik semangat untuk terus mengekalkan momentum kutipan hasil, Kerajaan Negeri meluluskan pembinaan baharu Bangunan PTG dengan siling peruntukan RM277.61 juta.

89. Sejumlah RM38.46 juta pula disediakan bagi pembinaan bangunan pentadbiran PDT Larut Matang dan Selama manakala RM50.0 juta bagi pembinaan bangunan pentadbiran PDT Hilir Perak. Kesemua pembinaan ini akan dilaksana dan dipantau oleh JKR.
90. Bagi memperkemaskan kaedah kutipan hasil tanah, Kerajaan Negeri menyediakan Van Bergerak Kutipan Luar kepada setiap PDT secara berperingkat. Sehingga kini, lima PDT telah melaksanakan operasi kutipan hasil menggunakan van bergerak iaitu PDT Kinta, Manjung, Hilir Perak, Larut Matang dan Selama serta Hulu Perak.
91. Manakala, tiga PDT yang akan menerima van bergerak pada tahun 2025 adalah Muallim, Batang Padang dan Kampar. Diharapkan dengan perbelanjaan modal ini, akan dapat meningkatkan prestasi kutipan hasil selain membantu mengurangkan tunggakan cukai tanah.
92. **RM23.3 juta** disediakan di bawah Maksud Pembangunan bagi pelaksanaan pelbagai projek fizikal dan kecemasan oleh **PDT**.
93. Kerajaan Negeri juga menyediakan peruntukan RM14.69 juta bagi Maksud Mengurus dan **RM8.6 juta** bagi Maksud Pembangunan di bawah **Kerajaan Tempatan** untuk pelbagai keperluan termasuk penyelenggaraan bangunan dan kemudahan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) serta kutipan sampah luar kawasan operasi.

94. Kerajaan Negeri turut memandang serius usaha bagi memperkasakan PBT selaras agenda Perak Sejahtera 2030. Maka, Kerajaan Negeri memperuntukkan tambahan **RM1.0 juta** untuk pelaksanaan **program baharu** berikut:
- (i) **RM0.5 juta** untuk program **Komuniti Sejahtera** bagi melaksanakan aktiviti-aktiviti kesejahteraan komuniti;
 - (ii) **RM0.2 juta** bagi **Pelbagai Program Bandar Pintar**;
 - (iii) **RM0.15 juta** bagi **Program *Pawsitive* Peringkat Negeri Perak**; dan
 - (iv) **RM0.15 juta** bagi **Program Kolokium** sebagai platform perkongsian ilmu di kalangan PBT.
95. Kerajaan Negeri menyedari peri pentingnya penyampaian informasi yang tepat dan benar kepada rakyat. Justeru, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM2.0 juta** untuk **Program-Program Penerangan Negeri Perak** dan **RM0.5 juta** kepada **Digital Perak Corporation Holdings** bagi Penyelenggaraan Portal Jabatan Negeri Perak.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

96. Kerajaan Negeri telah mengorak langkah untuk memperkasakan pengurusan sumber air dengan pewujudan **Lembaga Pengurusan Sumber Air Negeri Perak**. Pengoperasian Lembaga ini adalah selaras dengan Enakmen Sumber Air Perak 2023. Justeru, bagi merealisasikan pengoperasian Lembaga ini, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM3.0 juta** bagi tujuan tersebut.
97. Bagi tahun hadapan, peruntukan **RM57.71 juta** disediakan khusus bagi menambahbaik sistem penyampaian perkhidmatan Kerajaan.

Pertama : **RM33.0 juta** bagi tujuan **pengambilan tanah** untuk kepentingan awam;

Kedua : **RM16.6 juta** untuk pelbagai kerja-kerja **menaiktaraf, penyelenggaraan atau pembaikan** pelbagai kompleks pentadbiran Kerajaan Negeri;

Ketiga : **RM0.2 juta** bagi menampung peruntukan di bawah **Akaun Amanah Kajian**;

- Keempat** : **RM4.1 juta** kepada **Bahagian Pengurusan Maklumat** bagi tujuan pelbagai pembangunan dan penyelenggaraan ICT dan **RM0.26 juta** untuk **Pembangunan Sistem e-Belanjawan Perak dan e-Projek;**
- Kelima** : **RM1.0 juta** untuk **Pelbagai Projek/ Program** yang akan dilaksanakan melalui Unit Perancang Ekonomi Negeri;
- Keenam** : RM0.2 juta disediakan kepada setiap Jawatankuasa Tetap EXCO dengan implikasi keseluruhan bernilai **RM2.2 juta**. Peruntukan ini boleh digunakan bagi memantap dan memperkasakan portfolio EXCO serta berupaya melaksanakan fungsi dan peranan yang dipertanggungjawabkan dengan lebih cekap dan berkesan;
- Ketujuh** : **RM0.25 juta** bagi **Pelbagai Program Kesatuan Sekerja;** dan
- Kelapan** : **RM0.1 juta** untuk **Sumbangan Urus Tadbir Persatuan Sukan Negeri.**

98. Bagi mengukuhkan hubungan jaringan perniagaan di peringkat serantau dan global serta meningkatkan tahap keyakinan para pelabur domestik dan antarabangsa, Kerajaan Negeri menyediakan peruntukan bagi pelaksanaan program berikut:
- (i) **RM1.5 juta** untuk **Pelbagai Program Luar Negara** dengan memfokuskan misi pelaburan ke luar negara dalam usaha menarik minat para pelabur ke Negeri Perak; dan
 - (ii) **RM0.5 juta** untuk **Program *Perak International Conference and Exhibition (PRICE)*** sebagai platform perkongsian pengetahuan dan pengalaman para ahli ekonomi, teknokrat dan pakar industri.
99. Bagi memastikan Perak Investment Management Centre (Invest Perak) dapat meneruskan peranan penting sebagai *Centre of Investment* serta menarik lebih banyak pelabur, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM3.0 juta** bagi tahun 2025.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

100. Kita berada di penghujung Tahun Melawat Perak 2024. Berdasarkan data produk-produk pelancongan yang berdaftar di bawah PBT dan Tourism Malaysia, sukacita saya memaklumkan, sehingga September 2024, jumlah pelancong dan pelawat harian yang datang ke Negeri Perak adalah 7.41 juta orang.
101. Manakala Laporan *Hotel Guest Survey* melibatkan sampel 40 hotel berdaftar dengan Tourism Malaysia sehingga September 2024 menunjukkan, secara tidak rasminya 3.0 juta pelancong domestik dan 609,249 pelancong antarabangsa yang telah berkunjung dan bermalam di Negeri Perak.
102. Susulan perkembangan ini, Kerajaan Negeri yakin akan dapat melepasi sasaran 8 juta pelancong tempatan bagi Kempen Tahun Melawat Perak 2024.
103. Selaras dengan persiapan untuk menyambut Tahun Melawat Malaysia 2026 yang telah diumumkan oleh Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri bercadang untuk menumpukan kepada beberapa skop utama pembangunan infrastruktur termasuk menjadikan Negeri Perak sebagai destinasi Pelancongan Mesra Usia.

104. Langkah ini juga selari dengan saranan Duli Yang Maha Mulia Tuanku supaya Kerajaan Negeri memacu industri pelancongan selain menonjolkan ekopelancongan dan pelancongan sejarah secara menyeluruh.
105. Untuk itu, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM11.31 juta** bagi pelbagai program dan projek pembangunan pelancongan dan kebudayaan merangkumi:
- (i) **RM6.0 juta** kepada **Tourism Perak** bagi meneruskan program promosi dan acara serta memperkenalkan produk pelancongan, perkhidmatan, kepelbagaian budaya serta penerokaan pasaran baharu;
 - (ii) **RM1.22 juta** untuk Projek Menaiktaraf Utiliti Tapak Ekopelancongan Taman Negeri, Taman Alam Kinta;
 - (iii) **RM0.7 juta** bagi keperluan operasi **Unit Pulau Bebas Cukai** di bawah Majlis Perbandaran Manjung;
 - (iv) **RM1.2 juta** untuk **Pelbagai Program Pelancongan dan Kebudayaan**;
 - (v) **RM0.5 juta** diperuntukkan kepada **Majlis Kebudayaan Negeri**;

- (vi) **RM1.29 juta** kepada **Lembaga Muzium Perak** merangkumi RM0.94 juta bagi tujuan Pembaikan Kuarters dan Pagar Muzium DiRaja Kuala Kangsar, RM0.3 juta bagi Selenggara Makam-Makam DiRaja dan RM0.05 juta bagi Kerja-Kerja Pendawaian Rangkaian Bangunan Pejabat Galeri Sultan Azlan Shah. Turut disediakan belanja bagi Maksud Mengurus kepada Lembaga Muzium Perak RM5.3 juta; dan
- (vii) **RM0.4 juta** bagi **Program Rimba Raid** kepada Majlis Daerah Lenggong.

106. Kerajaan Negeri melalui penglibatan PBT turut memperkenalkan projek baharu sebagai persiapan menyambut kedatangan lebih ramai pelancong. Projek-projek baharu itu meliputi:

- (i) **RM2.0 juta** untuk **Projek Pembangunan Kemudahan Pelancongan** bagi Keperluan ***Age Friendly City***;
- (ii) **RM1.0 juta** untuk **Projek Naiktaraf Ikon-Ikon Pelancongan**; dan
- (iii) **RM1.0 juta** untuk **Projek Pembangunan Infrastruktur Luar Bandar di Kawasan Tumpuan Pelancong**.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

FOKUS 3 : PEMBANGUNAN MODAL INSAN DAN BELIA

107. Dalam membangunkan sebuah negeri yang makmur dan sejahtera, pembangunan modal insan dan belia adalah elemen yang tidak boleh diabaikan. Bagi menjamin kelangsungan kejayaan Pelan Perak Sejahtera 2030, generasi muda hari ini mesti dipersiapkan dengan ilmu dan kemahiran bagi mendepani cabaran-cabaran masa hadapan.
108. Setiap belia di Perak perlu diberi ruang seluas-luasnya untuk berkembang dan merealisasikan sepenuhnya potensi mereka. Atas dasar itu, Kerajaan Negeri akan terus melabur dalam program pendidikan, latihan kemahiran dan pembangunan kepimpinan. Kerana kami percaya bahawa pelaburan dalam modal insan adalah pelaburan jangka panjang yang paling berharga.
109. Justeru, RM94.84 juta diperuntukkan bagi pembangunan modal insan dan belia.
110. Kerajaan Negeri menyediakan dana **RM15.95 juta** bagi tujuan Bantuan Pendidikan yang meliputi inisiatif berikut:

- (i) **RM13.2 juta** diperuntukkan bagi **Bantuan Khas Pendidikan**;
 - (ii) **RM0.75 juta** bagi **Bantuan Baucar Buku** yang akan dilaksanakan oleh Pusat Aspirasi Anak Perak (PASAK) untuk pelajar di peringkat Sijil, Diploma dan Ijazah Sarjana Muda. Bantuan bernilai RM150 seorang disasarkan kepada 5,000 orang golongan mahasiswa B40; dan
 - (iii) **RM2.0 juta** untuk **Program *Back To School***.
111. Mendokong pelaksanaan program dan bantuan pendidikan di pelbagai peringkat sekolah, Kerajaan Negeri meneruskan kesinambungan Program Tuisyen Cikgu Saarani. **RM2.2 juta** diperuntukkan oleh Kerajaan Negeri bagi menjayakan inisiatif ini melalui program berikut:
- (i) **RM1.0 juta** disediakan di bawah **Tabung Simpanan Pendidikan Anak Perak (TASPEN)** iaitu peningkatan RM0.4 juta;
 - (ii) **RM1.0 juta** diperuntukkan di bawah **Biasiswa Menteri Besar** bagi memberi bantuan kepada anak Perak di peringkat persekolahan rendah dan menengah; dan
 - (iii) **RM0.2 juta** diperuntukkan bagi **Program Teduhan Kasih Anak-Anak Perak**.

112. Selain itu, Bantuan Makanan Percuma bagi calon peperiksaan SPM, SPVM, STPM dan STAM juga akan diteruskan pada tahun hadapan melalui kerjasama Badan-Badan Berkanun Negeri.
113. Atas keprihatinan Kerajaan Negeri untuk memastikan anak muda Perak terus cemerlang dari sudut akademik, pembentukan peribadi unggul dan berketerampilan, Kerajaan Negeri menyediakan **RM7.28 juta** melalui pelaksanaan program-program berikut:
- (i) **RM4.0 juta** untuk **Bantuan Per Kapita Pelajar Sekolah Kerajaan** meliputi Sekolah Kebangsaan, Sekolah Menengah Kebangsaan, Sekolah Jenis Kebangsaan Cina, Sekolah Jenis Kebangsaan Tamil dan Sekolah Menengah Jenis Kebangsaan Cina;
 - (ii) **RM0.24 juta** untuk **Program Pemantapan Pelajar Sekolah Rendah**;
 - (iii) **RM0.24 juta** untuk **Program Pemantapan Pelajar SPM, STPM dan STAM**;
 - (iv) **RM2.0 juta** disediakan bagi **Bantuan Per Kapita Pelajar Sekolah Tahfiz dan Pondok**;
 - (v) **RM0.6 juta** pelbagai **Sumbangan Pendidikan**; DAN

(vi) **RM0.2 juta** untuk **Bantuan Sekolah Pendidikan Khas.**

114. Kerajaan Negeri juga memperuntukkan **RM11.3 juta** meliputi bantuan-bantuan kepada kumpulan pelajar di peringkat pengajian tinggi:

(i) **RM6.9 juta** untuk **Insentif Siswa Dalam dan Luar Negara** iaitu peningkatan RM0.7 juta bagi pemberian secara *one-off* sebagai persediaan melanjutkan pengajian. Daripada jumlah tersebut, RM6.5 juta bagi Insentif Siswa Dalam Negara dan bakinya RM0.4 juta bagi Insentif Siswa Luar Negara;

(ii) **RM4.0 juta** bagi program **Sara Diri dan Kecemasan Mahasiswa** iaitu peningkatan RM2.0 juta berbanding tahun 2024; dan

(iii) **RM0.4 juta** pula diperuntukkan bagi **Program Pengupayaan Mahasiswa.**

115. Kerajaan Negeri sentiasa mengiktiraf sumbangan institusi pendidikan secara langsung mahupun bukan langsung. Sehubungan itu, Kerajaan Negeri memperuntukkan:

(i) **RM5.0 juta** kepada **Universiti Sultan Azlan Shah (USAS); DAN**

(ii) **RM2.35 juta** kepada **Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI)** bagi tujuan pembangunan **Galeri Muzik Sultan Idris A'fifullah Shah**.

116. Kerajaan Negeri juga turut memperuntukkan **RM3.3 juta** kepada **Institut Darul Ridzuan (IDR)** yang berperanan sebagai pusat pengembangan ilmu, pusat penyelidikan dan latihan dalam pelbagai bidang khususnya yang berkaitan dengan pembangunan masyarakat, ekonomi dan pentadbiran di Negeri Perak.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

117. Kerajaan Negeri melalui PASAK sentiasa komited dalam membangunkan kemahiran modal insan di negeri ini melalui pepadanan prospek peluang pekerjaan yang lebih baik sekaligus meningkatkan taraf sosio-ekonomi rakyat sejajar dengan aspirasi kerajaan di bawah Pelan Perak Sejahtera 2030.

118. Menyedari peranan penting PASAK dalam membangunkan modal insan serta tumpuan khusus untuk melaksanakan secara menyeluruh agenda Perak Koridor TVET Negara, Kerajaan Negeri menambah RM0.5 juta menjadi **RM4.0 juta** untuk operasi dan pelaksanaan program PASAK.

119. Tambahan daripada itu, peruntukan **Pendidikan dan Latihan Teknikal dan Vokasional (TVET)** turut ditingkatkan kepada **RM6.5 juta** iaitu peningkatan RM1.0 juta berbanding tahun 2024.
120. Bagi meneruskan usaha mempergiatkan program TVET, Kerajaan Negeri melalui PASAK akan meneruskan **Program Malaysia - China Youth TVET Training** dan program baharu, **TVET Exchange Program Bagi Penjagaan Warga Emas KAIGO** dengan kerjasama negara Jepun.
121. Bagi menyokong pembangunan industri kreatif dan mencungkil bakat-bakat baharu dalam bidang seni pula, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM3.0 juta** kepada **People of Remarkable Talent (PORT)**.
122. Kerajaan Negeri memperuntukkan RM8.5 juta di bawah Maksud Mengurus kepada **Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri** dan **RM3.0 juta** di bawah Maksud Pembangunan.
123. Untuk memaksimumkan potensi belia sebagai pelapis pimpinan negara pada masa hadapan, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM1.36 juta** bagi tujuan berikut:
- (i) **RM0.4 juta** untuk **Program Pembangunan Belia**;
 - (ii) **RM0.6 juta** untuk **DUN Belia**; DAN

- (iii) **RM0.36 juta** untuk **Program Jom Healing Orang Muda** selari dengan *trend* dan kehendak anak muda masa kini.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

124. Saya mengambil kesempatan ini juga untuk mengucapkan syabas dan tahniah kepada semua pihak yang terlibat secara langsung mahupun tidak langsung dalam Kejohanan SUKMA Sarawak 2024 terutamanya kepada Majlis Sukan Negeri Perak (MSN).
125. Alhamdulillah, Kontinjen Belang Tarung Tiga Warna berjaya mencapai sasaran 35 pingat emas, 37 pingat perak dan 56 pingat gangsa.
126. Kerajaan Negeri terus proaktif dalam memberikan tumpuan kepada pembangunan sukan. Oleh itu, Kerajaan Negeri memperuntukkan RM21.2 juta bagi tujuan pembangunan sukan di negeri ini.
127. Peruntukan tersebut meliputi RM18.3 juta kepada MSN bagi Maksud Mengurus manakala selebihnya dibelanjakan bagi tujuan berikut:
- (i) **RM1.15 juta** bagi tujuan Menaiktaraf Gelanggang Sedia Ada Menjadi Gelanggang Pelbagai Sukan dan Pembinaan Trek Lompatan Serta *Batting Cage* Sukan Kriket dan *Softball*;

- (ii) **RM0.6 juta** bagi **Program Sukan dan Sukan OKU**;
 - (iii) **RM0.2 juta** untuk **Program *Sports Tourism***;
 - (iv) **RM0.05 juta** bagi **Sumbangan Bekas Atlet Negeri** sebagai mengenang jasa bekas atlet Negeri Perak yang pernah menabur jasa kepada negeri dan negara; dan
 - (v) RM0.5 juta bagi Program Belang Tarung Tiga Warna *Extended Versions 2025* sebagai persediaan SUKMA Selangor 2026.
128. Buat julung kalinya juga, Kerajaan Negeri menyediakan peruntukan RM0.3 juta di bawah Maksud Mengurus bagi tujuan selenggara fasiliti sukan UPSI. Melalui kolaborasi strategik ini, pihak MSN boleh menggunakan fasiliti sukan di Kampus Satelit Sukan UPSI bagi tujuan peningkatan latihan atlet yang berkompentensi tinggi di dalam bidang Sains Sukan dan Kejurulatihan.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

FOKUS 4 : KELESTARIAN ALAM SEKITAR

129. Keseimbangan dalam melaksanakan pembangunan perlu mengambil kira tanggungjawab terhadap alam sekitar bagi memastikan sumber semula jadi tidak terancam. Seajar dengan aspirasi itu, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM69.79 juta** di bawah fokus **Kelestarian Alam Sekitar**.
130. Hal ini juga menjadi antara perkara yang disentuh secara panjang lebar Duli Yang Maha Mulia Tuanku dalam buku nukilan baginda dengan saranan supaya Kerajaan Negeri memanfaatkan sumber secara lestari dengan memastikan eksploitasi sumber seperti tanah, air dan hutan dilakukan secara mampan.
131. Menyedari kepentingan pengurusan dan pembangunan infrastruktur hutan, Kerajaan Negeri memperuntukkan RM45.8 juta di bawah Maksud Mengurus kepada **Jabatan Perhutanan Negeri Perak** iaitu peningkatan RM4.5 juta berbanding tahun 2024. **RM10.5 juta** diperuntukkan bagi tujuan pembangunan meliputi RM8.43 juta bagi projek EFT, RM1.3 juta bagi Pengurusan Hutan dan RM0.77 juta bagi Infrastruktur Bangunan.

132. Selain daripada itu, Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM4.54 juta** untuk pelaksanaan projek-projek EFT manakala **RM5.5 juta** diperuntukkan bagi tujuan operasi **Perbadanan Taman Negeri Perak** dan pelaksanaan program-program seperti Hari Konservasi Pulau Sembilan dan *Global Tiger Day*.
133. Untuk pembangunan dan penyelenggaraan Geopark Negeri, Kerajaan Negeri memperuntukkan:
- (i) **RM0.5 juta** kepada Majlis Daerah Lenggong untuk ***World Heritage Office Lenggong***;
 - (ii) **RM0.28 juta** untuk **Geopark Lembah Kinta**; dan
 - (iii) **RM0.2 juta** kepada **Geopark Lenggong**.
134. Bagi memantau dan menyelaraskan program dan projek berkaitan Kelestarian Alam Sekitar, Kerajaan Negeri memperuntukkan:
- (i) **RM1.4 juta** untuk pelbagai **Program Perak Lestari dan Teknologi Hijau**;
 - (ii) **RM0.3 juta** bagi tujuan operasi **Sekretariat Kelestarian Alam Sekitar**; DAN

- (iii) **RM0.77 juta** pula diperuntukkan untuk **Penyelenggaraan Tapak Repositori Mukim Belanja** oleh Perbadanan Menteri Besar.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

FOKUS 5 : KETERJAMINAN BEKALAN MAKANAN

135. Keterjaminan bekalan makanan merupakan salah satu halatuju pertanian Negeri Perak di bawah Pelan Perak Sejahtera 2030 dengan kerjasama strategik entiti awam, syarikat berkepentingan kerajaan, pihak swasta dan masyarakat. Kerajaan Negeri memperuntukkan **RM65.41 juta** bagi tujuan **Keterjaminan Bekalan Makanan**.
136. Kerajaan Negeri memperuntukkan RM27.88 juta di bawah Maksud Mengurus kepada **Jabatan Pertanian Negeri Perak** iaitu peningkatan RM2.6 juta berbanding tahun 2024. **RM8.0 juta** diperuntukkan di bawah Maksud Pembangunan dengan agihan RM6.0 juta bagi membiayai Program Pembangunan Komoditi Pertanian, RM1.3 juta bagi tujuan Bangunan dan Infrastruktur serta RM0.7 juta bagi tujuan Latihan dan Promosi.

137. Sebagai salah satu penyumbang utama kepada keselamatan bekalan makanan negara dan ekonomi, Kerajaan Negeri memperuntukkan RM20.4 juta kepada **Jabatan Perkhidmatan Veterinar** di bawah Maksud Mengurus manakala **RM3.0 juta** di bawah Maksud Pembangunan.
138. Kerajaan Negeri turut menyediakan peruntukan kepada **Jabatan Perikanan** RM0.29 juta di bawah Maksud Mengurus untuk Pusat Konservasi Penyu. **RM2.44 juta** pula diperuntukkan di bawah Maksud Pembangunan.
139. Di samping itu, Kerajaan Negeri turut menyediakan peruntukan **RM0.55 juta** di bawah projek EFT khususnya penyediaan inventori ikan dan penguatkuasaan.
140. Kerajaan Negeri turut menyediakan peruntukan **RM2.0 juta** untuk **Pelbagai Program dan Projek Pembangunan Pertanian** dengan pecahan berikut:
- (i) RM1.5 juta untuk Program Agrofest Negeri Perak;
 - (ii) RM0.2 juta untuk Hari Peladang, Penternak dan Nelayan Kebangsaan 2025; dan
 - (iii) RM0.3 juta untuk Projek Kelestarian Sumber Kerang Negeri Perak.

141. Selain itu, Kerajaan Negeri menyediakan **RM0.4 juta** untuk program **Jelajah Sejahtera Agro** bertujuan memberi subsidi dan memperkasakan sektor Keterjaminan Bekalan Makanan, manakala **RM0.45 juta** untuk **Program Pertanian Bandar**.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

142. Demikianlah wajah Belanjawan Negeri Perak 2025 yang dirangka dan dipetakan berkat pedoman Tuanku dalam buku *Globalization: Perak's Rise, Relative Decline, and Regeneration* serta digarap sebaik mungkin agar selari dengan segala perancangan dan tindakan menjayakan pelan Perak Sejahtera 2030.
143. Belanjawan ini bukan sahaja menjadi cerminan kepada kerjasama utuh antara Negeri dan Persekutuan, tetapi juga menyerlahkan semangat perpaduan seluruh jentera pentadbiran – di semua peringkat – sehingga Perak mampu mencipta satu persatu kejayaan yang memberi limpahan manfaat kepada rakyat.
144. Daripada sebuah negeri yang hampir luluh akibat bencana pandemik dan hambatan ekonomi, seluruh jentera pentadbiran telah berpadu dengan penuh kesungguhan, keikhlasan, dan semangat juang yang tidak mengenal lelah, sehingga Perak kembali berdiri megah di landasan kemajuan.

145. Namun nampaknya, tidak semua orang suka melihat kejayaan-kejayaan ini sebagai suatu kebaikan. Tidak semua orang suka melihat kejayaan-kejayaan ini sebagai suatu kemurnian. Sebaliknya, setiap kebaikan dan kemurnian yang digarap, sebolehnya mahu ditutup dengan perasaan kebencian.
146. Kerajaan ini dihina dengan gelaran '*kerajaan tidak boleh diharap*' – seolah-olah kerajaan yang saya pimpin ini tidak pernah berbuat apa-apa kebaikan kepada rakyat. Saya sebagai Menteri Besar pula dilabel dengan cacian "*MB biadab*" – seolah-olah saya sedang melakukan penindasan dan penganiayaan ke atas rakyat.
147. Tetapi saya tidak berniat menjadikan dewan mulia ini untuk membalas kejian dan cacian. Kerana dalam perjalanan hidup, saya belajar bahawa maruah seorang pemimpin tidak terletak pada kekuatan membalas cacian, tetapi kepada keupayaan untuk tetap berdiri teguh memikul amanah dengan keinsafan dan keikhlasan.
148. Dan kepada seluruh anggota jentera kerajaan, yakinlah bahawa perjuangan kita dalam menata kehidupan rakyat tidak diukur dengan cacian dan tohmahan. Tetapi dengan perpaduan hati setiap daripada kita dalam melunaskan amanah dengan ikhlas dan rasa penuh tanggungjawab.
149. Saya amat menyanjung tinggi segala pengorbanan dan dedikasi yang dicurahkan oleh seluruh anggota pentadbiran dalam memastikan setiap tugas yang digalas, setiap amanah yang dipikul, akhirnya memberi makna kepada kehidupan rakyat.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,

150. Bak kata bidalan, "*orang berbudi kita berbahasa, orang memberi kita merasa*". Maka, sebagai menghargai dedikasi tidak berbelah bahagi dalam memikul tugas yang diamanahkan, sukacita saya mengumumkan pemberian Bantuan Khas Kewangan(BKK) pada kadar DUA bulan gaji berdasarkan gaji pokok November 2024 kepada semua penjawat awam di bawah pentadbiran Kerajaan Negeri termasuk semua guru lantikan Negeri, Orang Besar Jajahan, Ketua-Ketua Kampung serta kakitangan di bawah kontrak MySTEP.
151. Bayaran penuh bantuan khas ini akan dibuat pada minggu terakhir bulan Disember 2024.
152. Mengakhiri ucapan, saya mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih kepada pegawai dan kakitangan Pejabat Kewangan Negeri Perak serta semua pihak khususnya jabatan serta agensi yang terlibat dalam proses merangka dan menjayakan pengisian Belanjawan Negeri Perak 2025.
153. Semoga Allah SWT mempermudah urusan kita dalam memikul tanggungjawab dan amanah yang berat ini.

Sekian, Wabillahi Taufik Wal Hidayah Wassalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh.

Yang Berhormat Dato' Yang di-Pertua,
Saya mohon mencadangkan.